

הגישור - כלי נוסף לפתרון סכסוכים

מהנדס יחיאל ברונר, עו"ד

הגישור (MEDIATION) כשמו כן הוא. זהו הליך וולנטרי, הנעשה מרצונם החופשי של הצדדים המעורבים בסכסוך, שבו צד שלישי ("המגשר") עוזר להם עצמם לנהל משא ומתן במטרה לבנות ביניהם "גשר" מרצונם – שיביא לכלל הסכם והסדר לסיום הסכסוך.

להבדיל מבוררות ומשפט, בהם סמכות ההחלטה הינה בידי אדם שלישי, הגישור משאיר את ההחלטה בידי הצדדים. למגשר אין כל כוח הכרעה, כפייה, או שיפוט כלפי הצדדים. אין הם צריכים ל"שכנע" אותו, כל אחד בצידקת טיעוניו, כפי שנעשה בבוררות או במשפט, ואין הוא מכתבי לצדדים פתרון מטעמו. תפקידו של המגשר הוא לסייע לצדדים בטכניקות מיוחדות, הנלמדות בקורס הגישור, לראות את הסכסוך כפרספקטיבה נכונה, אשר לעתים כה קרובות מתעוותת במהלך משפט או בוררות, ועל ידי כך לבנות את אותו גשר, שיגשר על פני האינטרסים המנוגדים שלהם ויאפשר להם להגיע לפתרון יצירתי, שיסיים את הסכסוך לשביעות רצונם הממשי והרגשי.

הגישור – בשונה גם מהפישור, שבמהותו הינו תהליך לסיום סכסוך על ידי יצירת חלוקה כלשהיא בין הצדדים על פי שיקול דעתו של המפשר – מטרתו להגיע למצב, שבו שני הצדדים ייצאו מנצחים (WIN-WIN PROCESS). יעילותו החברתית של הליך הגישור מתבטאת בקיצור הזמן, בהקטנת המאמץ, בצמצום העלויות הנדרשות כדי להשיג פתרון לסכסוך, ובעיקר בצמצום המתחים בין הצדדים בהווה ובעתיד.

עובדת חיים היא, שהסכסוכים למיניהם הפכו בימינו למנת חלקם של החברות והעסקים. התחרות והמאבק לזכות בה נטמעים בו משחר ילדותנו. ככל שגוברת תחרות (ראה עניין המכרזים), ככל שגובר המיתון (ראה עניין השביתות), ככל שגובר הקיטוב בחברה וככל שזמינות עורכי הדין גדלה, כך גדל גם מספר הפניות לבתי המשפט. סוד גלוי הוא, שישראל הינה בין המדינות המובילות בעולם במספר התיקים המשפטיים הנפתחים בה מדי שנה, יחסית לאוכלוסייתה. הגידול במספר התיקים במערכת המשפטית,

הבירוקרטיה הכרוכה בניהול הסכסוך בבית המשפט, יחד עם המשאבים הגדולים הדרושים לשם ניהול התיק המשפטי, כל אלה הביאו להגדלה הולכת ומתעצמת של הענף ליישוב סכסוכים בדרכים אלטרנטיביות, וביניהם הגישור. את הדחיפה הגדולה של הליך הגישור כדרך רצויה לפתרון סכסוכים יש לזקוף לזכותו של נשיא בית המשפט העליון, אהרון ברק, הרואה בו פיתרון ראוי ורצוי לבעיית עומס התיקים, העלולה לגרום לקריסה של מערכת המשפט.

בתחילת פברואר 1999 פורסמו תקנות חדשות בכל הקשור לגישור. על פי תקנות אלה אין צורך בהשכלה משפטית כדי לעסוק בגישור. יחד עם זאת, קובעות התקנות קריטריונים לגבי מי שכשיר לעסוק בגישור. התקנות דורשות תואר אקדמי, לא דווקא משפטי, השתתפות בקורס גישור הנערך על-ידי מוסד שהוכר לצורך הכשרת מגשרים, וניסיון של חמש שנים לפחות בתחום שבו המגשר מעוניין לפעול.

הליך חסוי וסודי

הפילוסופיה העומדת בבסיס הליך הגישור הינה, שהמגשר – אשר רצוי שיהיה בעל יכולות מתאימות, שיאפשרו לו ל"התחבר" לצדדים, "להבין את הראש שלהם" ו"מה כואב להם באמת" – יעזור לצדדים לקלף את האינטרסים הבאים לידי ביטוי בטיעוניהם הגלויים האחד כלפי חברו, ויסייע בידם לחשוף את האינטרסים האמיתיים הנמצאים, בדרך כלל, ברקע הסכסוך. חשיפה כזאת מאפשרת לצדדים להליך הגישור, לפעמים לראשונה (מחוסר קומוניקציה במהלך היווצרות הסכסוך או התלהטותו), לבחון את הסכסוך מזוויות שונות ממה שהם ראו אותו עד לאותו רגע. חשיפה זו מאפשרת להם ליצור יחד, בסיועו של המגשר, פתרונות חדשים לסכסוך, במסגרתם יביאו לידי ביטוי את מקסימום האינטרסים המשותפים, או הפרטניים, שלהם.

אחד מעקרונות הגישור הינה הסודיות. כל הנאמר במסגרת הגישור הינו חסוי וסודי, ולא ניתן לעשות כל שימוש במה שנאמר בו בכל הליך אחר, היה והגישור לא צלח. הסודיות מאפשרת לצדדים לבחון אופציות בעזרת המגשר, שלא ניתנות היו לבדיקה בכל צורה אחרת של משא ומתן, מחשש להחלשת עמדות, או מפחד של גילוי סודות מקצועיים או מסחריים.

בהליך הגישור, בניגוד מוחלט להליך המשפטי, או הבוררות, יכול, ואף רצוי, שהמגשר ייפגש, מלבד פגישות משותפות עם שני הצדדים, גם בפגישות נפרדות עם כל אחד מהצדדים. בפגישות נפרדות אלה, שהנאמר בהן הינו סודי וחסוי אף מפני הצד השני, ישמע המגשר מה יש לכל אחד מהצדדים לומר בקשר עם הסכסוך, מבלי שהוא, המגשר, יעביר את הדברים לצד השני.

סודיות זו, שהיקפה נתון לשיקול דעתו של כל אחד מהצדדים, נותנת בידי המגשר כלי אדיר, שאינו עומד לרשות שופט או בורר, והוא מאפשר למגשר להתחקות אחר האינטרסים האמיתיים של כל אחד מהצדדים לסכסוך, להבדיל מהאינטרסים שהוא מציג באופן גלוי בפני הצד השני, ועל ידי כך ליצור מצבי פתרון חדשים, שאותם לא ניתן ליצר במהלך משפט או בוררות.

עצם הישיבה המשותפת של הצדדים בהליך הגישור, שבו הם מתחייבים להאזין ולהקשיב ולא רק לשמוע את הצדדים האחרים, שבאמצעותה הם נחשפים, לפעמים לראשונה, לאינטרסים האמיתיים של הצד השני, גורמת להפלת מחיצות התורמת מצידה להתקרבות

וככל שהיחסים ביניהם הם יחסים מתמשכים יותר, כך יתאים להם יותר הליך של גישור לפתרון הסכסוך, מאשר פתרון כפוי על ידי המערכת המשפטית, או בוררות. זוג נשוי, או העומד על סף פרידה (במיוחד כשיש ילדים ברקע), שמכוח המציאות יימשכו יחסיהם מעל ומעבר לסכסוך הנקודתי, כמו גם שכנים בבית משותף, או בחלקות סמוכות, אשר ימשיכו לחיות זה לצד זה, וכן עובד ומעביד שימשיכו לעבוד יחד, כל אלה ודומיהם ירגישו הרבה יותר טוב עם פתרון אליו הגיעו במשותף, בסיועו של המגשר, מאשר עם החלטה שתיכפה עליהם מגובה על ידי השופט או הבורר, ואשר עלולה ליצור עוינות ומשקעים שליליים ביניהם, שיעכירו את האווירה בה הם צריכים להמשיך ולחיות יחדיו.

בארה"ב נהוג כיום, במיוחד ביחסי עבודה בארגונים גדולים, לחייב את העובדים ואת המעבידים בחוזה העבודה, להעביר עניינים המגיעים לכלל חילוקי דיעות, להליך של גישור, עוד לפני פרוץ סכסוך כשהוא בין הצדדים. גם חברות מסחריות נהגות להכניס בחוזים שהן חותמות עם עמיתיהן, סעיפים המחייבים את הצדדים להיזקק להליך של גישור קודם לפנייה לערכאות או לבוררות.

אין ספק, שגם סכסוכים בנושאי הנדסה, קבלנות, איכות הסביבה, תכנון ובנייה, במיוחד אלה המתאפיינים ביחסים מתמשכים בין הצדדים, ניתן גם ניתן לפתור מהר יותר, ולרוב גם טוב יותר וזול יותר בגישור, מאשר בהליכים משפטיים בבית המשפט או בבוררות. ■

הצדדים האחד כלפי רעהו. שני אחים, אשר היו מסוכסכים ביניהם על השליטה בחברה משפחתית וניהלו ביניהם קרב איתנים במשך שנים ארוכות בבתי-משפט, הצליחו, בהליך של גישור קצר יחסית, לסיים את הסכסוך ביניהם ולשקם את יחסי המשפחה שנהרסו.

מתאים לסכסוכים בין קרובים

מחלוקת קיימת בין העוסקים בגישור: האם המגשר חייב להיות עורך-דין או לא?

עמדתה של לשכת עורכי-הדין, מטבע הדברים, ברורה. יחד עם זאת, גם מגשרים שאינם עורכי-דין מסכימים, כי בהגיע הגישור לשלב הסופי של גיבוש הסכם בין הצדדים, מן הראוי ומן הרצוי הוא, שישולבו בו עורכי-דין, שייטיבו לנסח את ההסכם המתגבש לתועלתם של שני הצדדים. חלק ממוסדות הגישור הקיימים כיום הפכו זאת אף לנהג אצלם, שהגישור נעשה בשניים, כאשר אחד מהשניים הוא עורך-דין.

התחומים המגיעים כיום לגישור הם בלתי מוגבלים: החל מסכסוכים בתחום המשפחה ובתחום הבין-אישי, המשך בתחום יחסי העבודה, וכלה בכל סוגי הסכסוכים המסחריים למיניהם וסוגיהם. כיום יש הגורסים, שניתן ליישם את הליך הגישור גם על התחום הפלילי.

אין ספק, שכלל שהיחסים בין הצדדים לסכסוך הם קרובים יותר,